

Nr 549.

Av herr Ward, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 199, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Om man med särskilt stor välvilja önskar bedöma Kungl. Maj:ts proposition nr 199 angående omorganisation av de allmänna restaurangbolagens verksamhet, torde man vara skyldig erkänna, att det nu föreliggande förslaget innebär vissa förbättringar i förhållande till den proposition, som riksdagen hade anledning att ta ställning till i fjol och som då avvisades. Men förbättringen är mycket ringa, och man har svårt att freda sig för intrycket, att det mindre är fråga om ett sakligt framsteg än om en anordning, som i själva verket kommer att utgöra en etapp på vägen fram till den absoluta koncentrationen av den allmänna restaurangrörelsen. Läget torde emellertid numera vara sådant, att det gagnar föga att rida spärr mot denna utveckling, trots att de i fjol framförda betänkligheterna alltjämt äga berättigande. Men därför torde det inte vara ur vägen att ur principiella synpunkter rikta vissa erinringar mot den av Kungl. Maj:t anbefallda lösningen av denna fråga.

Nu liksom för ett år sedan är det kontrollstyrelsens s. k. dubbelställning i förhållande till de allmänna restaurangbolagen, som intar den centrala platsen i argumentationen för centraliseringsplanen. Det förefaller som om detta argument tilldelats uppgiften att utgöra ett slags motsvarighet till de illusionskonster, som bilda den nödvändiga förutsättningen för att vissa s. k. magiska seanser skola kunna lyckligt genomföras. I realiteten är argumentet inte starkt. Skulle man här verkligen stå inför en allvarlig olägenhet, är det för det första ganska anmärkningsvärt, att riksdagen, när beslut fattades om den nuvarande anordningen, tydligen måste ha svävat i fullkomlig okunighet om den riksolycka, som den då var i färd att vålla. Och för det andra verkar det ganska sökt att låta det nämnda argumentet gälla som tillräcklig förklaring till en så pass genomgripande omorganisering som den nu föreslagna i nära anknytning till det i fjol underkända regeringsförslaget. Vore kontrollstyrelsens s. k. dubbelställning verkligen så besvärande som det görs gällande, skulle olyckan uppenbarligen kunna bringas ur världen med betydligt enklare medel än propositionen ger anvisning om. I remissyttrandena ha praktiska uppslag härutinnan lämnats, men de ha tydligen befunnits alltför enkla för att tjäna till ledning i ett fall sådant som detta, där centralisering till varje pris tycks vara huvudsaken.

Kan det nu med verkligt fog sägas, att det är en allvarligt besvärande dubbelställning som kontrollstyrelsen intar i förhållande till de allmänna restaurangbolagen? Påståendet att så skulle vara fallet tycks i alltför hög grad grunda sig på föreställningen, att kontrollstyrelsen skulle vara ett slags överordnat affärsorgan, som i allt handleder de nuvarande restaurangbolagen, ger direktiv och fattar realbeslut för att sedan kontrollera sina egna dispositioner. Den som känner det verkliga förhållandet vet, att det inte kan vara alldeles på det viset. Saken torde i stället ligga så till, att bolagen själva ta de flesta initiativen när det gäller att planera för nya restaurang- och hotellföretag, att bolagen i regel självständigt träda i förhandling med kommunala myndigheter och andra intresserade, låta upprätta ritningar och utföra andra projekteringsarbeten, innan kontrollstyrelsen får anledning att slutgiltigt ta närmare befattning med frågorna. När allt fortskridit så långt, att kontrollstyrelsen kan bli i tillfälle att säga sitt ord, blir det alltså i realiteten närmast fråga om en kontrollerande och rådgivande uppgift, vilket dock naturligtvis inte utesluter, att vissa anvisningar lämnas, som bolagen måste tillerkänna avgörande betydelse. Någon strängt direktivgivande verksamhet i rent affärsmässig betydelse kan detta inte gärna sägas vara, det är i stället i själva verket mera fråga om en fortlöpande kontroll, således en uppgift, som ligger helt i linje med kontrollstyrelsens allmänna åligganden, även om den syftar något längre än vanlig rutinmässig granskning.

Allt tal om kontrollstyrelsens dubbelställning verkar för övrigt något besynnerligt mot bakgrund av det förhållandet, att systembolagen skola bibehållas i sin nuvarande form och omfattning, trots att man väl kan säga, att kontrollstyrelsen beträffande dem är i lika hög grad direktivgivande som i fråga om restaurangbolagen och samtidigt fungerar som granskande och kontrollerande organ. Åtminstone tills vidare har man som bekant inte funnit sig böra förorda en centralisering av systembolagen i överensstämmelse med de principer, som man anser böra tillämpas med avseende å restaurangbolagen, och inför detta förhållande har man svårt att undertrycka en stilla undran, varför inte kontrollstyrelsens dubbelställning betraktas som lika obekvämt i detta fall som i det nu aktuella. Enligt uppgift lär det vara så, att man anser centralisering av systembolagen olämplig, åtminstone tills vidare, med hänsyn till den individuella kontrollen, som ju förutsätter en lokal och personlig prövning av förekommande försäljnings- och tilldelningsfrågor. Och denna synpunkt har förvisso sitt stora berättigande. Men man torde med ungefär samma fog kunna ställa frågan, om det inte är av betydelse, att restaurangbolagen och deras ledande personer äga bästa tänkbara kännedom om de skilda orternas behov och förhållanden, en kännedom som ett för hela riket organiserat centralt restaurangbolag inte kan tillgodogöra sig annat än indirekt och i mycket ringa mån.

Nu föreslås visserligen, att centralbolaget skall förfoga över dotterbolag

motsvarande de nuvarande restaurangbolagen, varigenom kontakt med verksamhetsområdena skall kunna förmedlas och upprätthållas. Och det skall villigt erkännas, att denna anordning onekligen ger plats för en fastare kontakt än det i fjol lanserade förslaget om ett slags lokala råd, med vilka det centrala bolagets ledning skulle kunna träda i förbindelse. Men man har ändå svårt att freda sig för intrycket, att dotterbolagen och deras styrelser få blott en ytterst ringa betydelse, i all synnerhet om det inte blir obligatoriskt, att styrelsernas ledamöter skola vara bosatta inom bolagens respektive verksamhetsområden. Att försvaga den lokala kontakten syns under alla förhållanden vara ytterligt betänkligt. All erfarenhet visar, att den nuvarande förbindelsen mellan restaurangbolagen och verksamhetsområdets huvudorter är av mycket stor betydelse såväl när det gäller nyplaneringar som när det är fråga om löpande anordningar i förbättrande syfte. Om denna lokala förankring gäller för övrigt, att den befrämjar strävandet att hålla rörelsen på så hög standard som möjligt utan att den ekonomiska försiktigheten eftersettes. Och i det sammanhanget torde det vara på sin plats att ge uttryck åt den djärva och på sina håll säkert anstötliga tanken, att det mest rationella nog vore att ge de nuvarande restaurangbolagen en än mer självständig ställning. Det slags konkurrens, som kan kallas ambitiös tävlan mellan på skilda håll arbetande men likartade företag, är förvisso en betydande tillgång, som knappast kan komma att effektivt utnyttjas inom ramen av den nu föreslagna organisationen, vars strävan väl framför allt blir att vinna den största möjliga uniformitet.

Såsom redan antytts lär det emellertid inte finnas några utsikter att komma undan den kungl. propositionen i dess huvuddrag och därför skola inte heller framställas vare sig stora ändringsförslag eller yrkande om avslag på propositionen. Denna motions syfte är endast, att utöver nu presterade principkritik peka på ett par begränsade konkreta punkter, som böra utformas på annat sätt än propositionen förutsätter. Den ena av dessa punkter gäller utskänkningstillstånden, som enligt propositionen skola sökas och förvaltas av centralbolaget. Nog måste det väl sägas vara en ganska byråkratisk ordning, att en bolagsledning i huvudstaden skall dels undersöka och bedöma, huruvida utskänkning bör förekomma på en viss plats, och dels träda i förbindelse med det stora antalet systembolag för att erhålla önskade utskänkningstillstånd. Här borde i stället dotterbolagen ha sin givna plats i organisationen tack vare den kännedom om lokala förhållanden, som de få förutsättas vara i besittning av. Och slutligen, vad den andra punkten beträffar, synes det böra fastslås, att dotterbolagens styrelser väsentligen skola bestå av personer bosatta inom dessa bolags respektive verksamhetsområden så att man åtminstone i någon mån skall kunna säkerställa kontakten med de platser, där verksamheten skall bedrivas.

Under hänvisning till det sålunda anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 199 måtte i författningstexten införa bestämmelse om att den allmänna restaurangrörelsens utskänkningstillstånd skola tillförsäkras de föreslagna dotterbolagen samt därtill uttala, att dotterbolagens styrelser skola, med undantag för en i centralbolagets ledning deltagande person, bestå av personer som äro bosatta inom vidkommande dotterbolags verksamhetsområde.

Stockholm den 5 april 1945.

Karl Ward.
